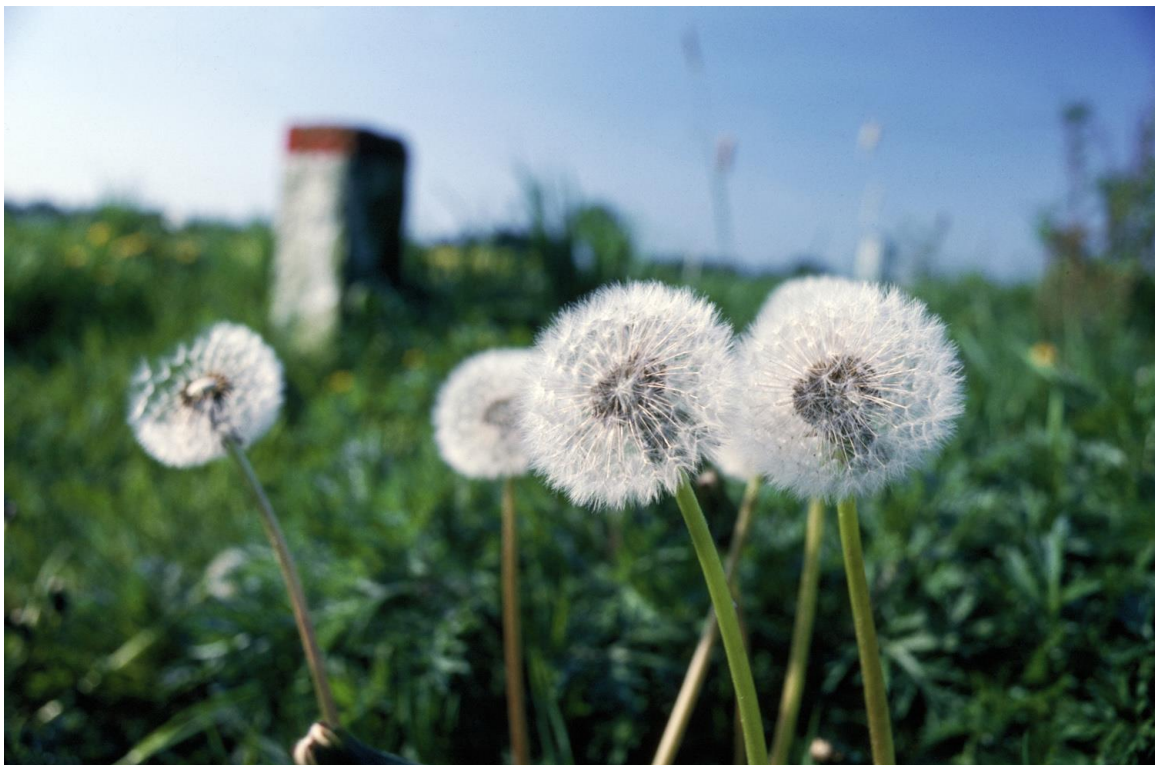

**TVÆRGÅENDE
OPSAMLING
LEKTIEHJÆLP OG
FAGLIG FORDYBELSE
JANUAR 2014**

INDLEDNING

I juni 2013 indgik regeringen en aftale med Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen. Reformen har til formål at løfte det faglige niveau, at mindske betydningen af social baggrund samt at styrke tillid og trivsel i folkeskolen.

Omdrejningspunktet for reformen er introduktionen af en længere og mere varieret skoledag, der skal give mere tid til flere fagopdelte timer og såkaldt understøttende undervisning. Som en del af reformen – og den længere skoledag – indgår, at alle børn får tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse¹.

Reformen træder i kraft ved skoleårets start i august 2014.

Undervisningsministeriet har udover det lovforberedende arbejde igangsat en række initiativer med henblik på støtte op om forvaltningers og skolars forberedelse af reformen.

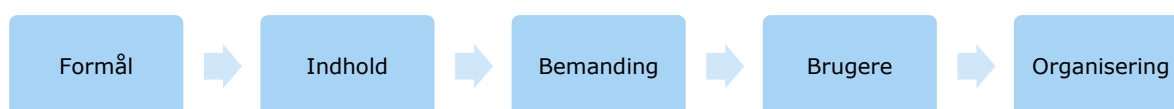
Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har inden for denne ramme gennemført et projekt om lektiehjælp og faglig fordybelse. Projektet er gennemført fra november 2013 til januar 2014 på opdrag fra Undervisningsministeriet. Formålet med projektet har været at indsamle, beskrive og analysere erfaringer og gældende praksis inden for lektiehjælp og faglig fordybelse, således at erfaringerne kan anvendes som inspirationsmateriale til kommuner og skoler i deres arbejde med at forberede ikrafttrædelsen af skolereformen.

Erfaringsopsamlingen bygger på syv casebesøg på en række skoler og en ungdomsskole samt deltagelse i Ungdommens Røde Kors' konference om lektiehjælp. De otte eksempler fra praksis er beskrevet detaljeret i projektets **inspirationskatalog**.

I denne **tværgående opsamling** beskriver vi kortfattet en række temaer, der på tværs af praksiseksemplerne har vist sig særligt perspektivrige for det videre arbejde.

Temaerne beskrives i nedenstående rækkefølge.

Figur 1: Rækkefølge af temaer

Hvert af disse temaer beskrives i relation til såvel lektiehjælp som faglig fordybelse. Teksten indeholder løbende tal i parenteser. Disse tal henviser til praksiseksemplernes nummer i inspirationskataloget. Inspirationskataloget kan derfor fungere som kilde til at indhente yderligere og mere detaljeret inspiration.

Afslutningsvis indeholder denne tværgående opsamling 10 refleksionspunkter til fremadrettet overvejelse, der både indeholder pointer fra praksiseksemplerne samt inddrager viden fra relevant forskning, evalueringer og undersøgelser. En viden, der er afrapporteret i det **litteraturstudie**, der ligeledes er gennemført som en del af dette projekt.

---

¹ Da det ikke var muligt at opnå enighed i forligskredsen om organisering af lektiehjælp og faglig fordybelse, vil det være frivilligt for eleverne at deltage i lektiehjælp frem til næste folketingsvalg. Indtil da vil skolerne skulle tilbyde lektiehjælp i ydertimerne om eftermiddagen (kilde: uvm.dk).

Rambøll ønsker i denne sammenhæng at fremhæve, at den tværgående opsamling (og den øvrige del af afrapporteringen) *ikke* indeholder opskrifter eller en "spiseseddel" på, hvordan de nye regler om lektiehjælp og faglig fordybelse skal implementeres. I stedet er formålet at rammesætte refleksioner blandt skolens aktører ved at pege på opmærksomhedspunkter og formulere gode råd baseret på eksisterende eksempler samt viden fra forskning og øvrige undersøgelser.

Begrebsforståelse

Nedenfor præsenteres indledningsvis den begrebsmæssige ramme for projektet. Der er tale om en beskrivelse af, hvordan Rambøll har valgt at forstå og fortolke centrale begreber, snarere end en endegyldig afklaring eller definition af lektiehjælp og tilgrænsende begreber. Begrebsforståelsen kan således ikke siges at være udtømmende for de måder, hvorpå der arbejdes med lektiehjælp og faglig fordybelse i folkeskolen.

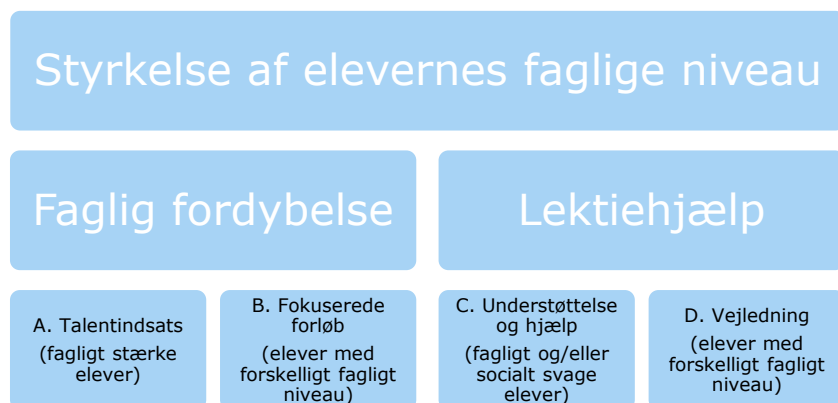
Det fremgår af Forslag til Lov om ændring af folkeskolen og bemærkningerne hertil², at alle skoler skal etablere tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse inden for undervisningstiden. Tilbuddet om lektiehjælp og faglig fordybelse skal have fokus på at tilbyde eleverne faglig træning, faglige udfordringer eller turboforløb, som er tilpasset den enkelte elevs niveau og behov. Skolerne skal derfor også tilbyde varierede og differentierede læringsformer, der udfordrer både fagligt stærke og fagligt svage elever. Sidstnævnte spiller direkte sammen med reformens overordnede mål om, at folkeskolen skal udfordre alle elever.

På denne baggrund har den overordnede ramme for projektet været at beskrive indsatser, der har til hensigt at *styrke elevernes faglige niveau*.

En anden væsentlig pointe er, at selv om lektiehjælp og faglig fordybelse fremover skal finde sted inden for undervisningstiden (den længere og mere varierede skoledag), er der i dette projekt også inddraget aktiviteter *uden for den planlagte undervisning*. Dette skyldes, at langt størstedelen af den eksisterende lektiehjælp/lektiecafeer samt talentinitiativer er organiseret på denne vis³.

Sammenfattende er det valgt at udvælge og beskrive praksiseksempler, der falder inden for henholdsvis *to spor* og *fire underliggende temaer*. De fire temaer afspejler forskellige overordnede formål med henholdsvis lektiehjælp og faglig fordybelse og heraf implicit også forskellige målgrupper. Derudover er der taget højde for en række øvrige forhold for at sikre en vis variation, fx underviseres/lektiehjælperes uddannelsesbaggrund, formål mv.

Figur 2: Projektets begrebsforståelse

² L51. Forslag til Lov om ændring af lov om folkeskolen og forskellige andre love (indførelse af en længere og mere varieret skoledag).

³ Det fremgår af rapporten *Talentudvikling – evaluering og strategi* fra 2011, at alle talentinitiativer i folkeskolen ligger uden for den almindelige undervisning.

LEKTIEHJÆLPENS FORMÅL

En afgørende pointe er indledningsvis, at det enkelte tilbud har overvejet og defineret formålet med indsatsen, så det kan fungere som en referenceramme og retning for det daglige arbejde.

Når aktørerne fra praksiseksemplerne skal beskrive det konkrete formål med deres lektietilbud, er der stor overensstemmelse. Helt overordnet er der tale om et tilbud, hvor eleverne får mulighed for at få lavet lektier, først og fremmest målrettet elever fra ressourcetsvage hjem.

Typen af formål

- Fagligt løft
- Gode rammer
- Motivere til læring
- Mulighed for møde med rollemodeller
- Aflastning af familien.

Styrkelse af det faglige niveau

Målet om faglig styrkelse af eleverne er en fællesnævner på tværs af de konkrete eksempler.

Ved at give et tilbud om lektiehjælp forsøger man at løfte eleverne fagligt og mindske betydningen af deres sociale baggrund. Det er tydeligt for enhver, at eleverne i den danske folkeskole er forskelligt stillet i relation til muligheden for at få hjælp og støtte til skolearbejdet hjemme.

Ikke kun de socialt svage

Praksis har vist, at lektietilbuddenes brugergruppe i mange tilfælde viser sig at være langt bredere sammensat, end det fremgår af de overordnede formål.

En skole tænker helt bevidst lektietilbuddet ind som en del af den samlede socialpædagogiske indsats. Indsatsen skal tilgodese både fagligt svage elever og særligt ambitiøse/talentfulde elever samt elever, der har manglende overskud, fx på grund af dødsfald, skilsmisse eller andre sociale forhold. Lektiecaféens formål er at rumme dem alle (2).

Motivere til læring

Det går igen i beskrivelsen af en række af tilbuddene, at et andet formål er at give eleverne en positiv oplevelse med skolearbejde. Det vil sige i højere grad at motivere dem til at yde den nødvendige indsats. Der er derfor fokus på at skabe optimale rammer, der klart adskiller sig fra den traditionelle skoledag.

Det kan være i form af særskilt caférum, speciel bordopstilling, forplejning mv. Men det er først og fremmest i kraft af mødet med voksne og kammerater i nogle rammer, hvor der er tid og ro til at både arbejde og få hjælp, men også at tale om løst og fast, se en film på YouTube eller lignende.

Rollemodeller

Ikke mindst i de lektietilbud, der er bemandet af frivillige, fremhæves det, at de voksne også fremstår som rollemodeller. En del af disse tilbud er placeret uden for skolen i fx et boligområde, og eleverne er typisk udfordret både socialt og fagligt. I forhold til sådanne elever er det

også et formål at skabe mulighed for, at de kan møde voksne, der er i gang med en uddannelse, har et arbejde, yder en aktiv indsats i samfundet mv., som de kan spejle sig i og lade sig inspirere af.

Aflastning af familien

Endelig er det, hvis ikke et direkte mål, så et afledt resultat, at mange familier aflastes,

fordi de slipper for de daglige kampe om lektielæsning hver aften og dette gælder både i ressourcestærke og svage familier. Netop dette fremhæves af rigtig mange elever, som noget meget positivt. Mange peger desuden på, at de ved at gå i lektiecafé får, hvad man kan kalde *frihed til fritid*. De slipper for den dårlige samvittighed, når lektierne er klaret (1).

Værd at overveje...

Et klart og tydeligt formål for lektietilbuddet **understøtter dialogen** og målretter valget af lektiehjælpere og kommunikationen med potentielle brugere.

Lektiehjælpen har ofte **både et socialt og fagligt** formål, men de kan vægtes forskelligt.

LEKTIEHJÆLPENS INDHOLD OG ARBEJDSFORMER

Lektiehjælpstilbud har traditionelt fokus på træning af færdigheder, men praksiseksemplerne viser, at man nogle steder har udvidet dette fokus og tænkt indholdet mere bredt. Derudover spiller rammesætningen en stor rolle.

Kendetegn ved tilbud

- Fagligt indhold med fokus på træning af færdigheder
- Socialt indhold med fokus på samvær med kammerater
- Nærværende voksne, der har tid og lyst til at lytte og hjælpe
- Mulighed for at tilgodese den enkelte elevs behov og ønsker.

Fokus på faglighed

De fleste af lektiehjælpstilbuddene giver udtryk for, at der er fokus på det faglige; typisk læsning, færdiggørelse af opgaver i dansk eller matematik, men også engelsk, tysk og naturfag i de ældste klasser.

Det understreges flere steder, at der *ikke* er tale om undervisning i form af introduktion af nye faglige temaer. Det sker i den almindelige undervisning. I lektiecafeen er det alene en gentagelse eller supplerende forklaringer.

Det sociale element

Det sociale indhold i lektiehjælpstilbuddet er af stor betydning. Ikke mindst for eleverne. Flere fremhæver den gode og afslappede stemning, forplejning i form af frugt, te eller saftvand samt samværet med venner som en klar styrke, og noget de trives med. Det er skoleledere og lektiehjælpere enige i. Det er vigtigt, at man får skabt et andet miljø/pusterum, der adskiller sig fra den traditionelle undervisning, og som eleverne trives i. De skal have en positiv oplevelse.

I ledere og lektiehjælperes øjne er der ikke tale om enten-eller, men både-og. Faglighed og trivsel er hinandens forudsætninger.

Mulighed for fordybelse

Et kendetegn ved lektiecafeerne er det lille antal elever pr. voksen.

Det udnytter man helt bevidst på en af skolerne til at arbejde med sprogforståelsen hos de elever, der har et behov.

Sådan en indsats forudsætter netop tid til fordybelse og samtale, hvor læreren kan tale med den enkelte elev om ord og begreber (1).

Betydningsfulde voksne

Netop det lille antal elever pr. voksen er en forudsætning for det indholdsmæssige element, som både lektiehjælpere og elever fremhæver som en stor styrke – muligheden for at få adgang til en betydningsfuld voksen. Det vil sige en voksen, der er nærværende, der har tid til at lytte og tale. Ikke kun om lektier, men om hvad man nu måtte have på hjerte. Ikke mindst for elever med svag social baggrund er dette et afgørende element (4).

Supplerende indhold

Nogle lektiehjælpstilbud er optaget af at tænke indholdet bredere. I ét tilbud arbejdes der både traditionelt bogligt og med mere konkrete ting som projekter i billedkunst, opstilling af fysikforsøg, forberedelse af fælles fremlæggelser mv. Eleverne har fri adgang til faglokaler, printer mv., men superviseres af lærerne i lektiecafeen, fx i forbindelse med forsøgsopstillinger i fysik. Udgangspunktet er den enkelte elevs/de enkelte elevers behov og ønsker(2).

Et andet tilbud forsøger at sammentænke fritidsprægede aktiviteter med læring ved fx at arbejde med matematik i spil og bagning.

Værd at overveje...

Lektiehjælp er ikke nødvendigvis lig med stillesiddende bogligt arbejde. Det kan lige så vel være af mere **praktisk karakter**.

Der er ofte god tid til den enkelte. Derfor kan der arbejdes **målrettet** med specifikke faglige elementer som fx sprogforståelse.

BEMANDING AF TILBUD OM LEKTIEHJÆLP

Bemanding er et væsentligt element i et lektie-hjælpstilbud, og det er tæt koblet til det over-ordnede formål. Praksiseksemplerne viser, at der er en lang række muligheder, når en lektie-café skal bemandes.

Eksempler på forskellige profiler for lektiehjælpere

- Frivillige forældre fra lokalmiljøet
- Unge frivillige (fx studerende)
- Uddannede årsvikarer (fx studenter)
- Skolens egne lærere
- Lærere med specifik faglige profil (fx dansk som andetsprog)
- Lærere fra ungdomsskolen
- Pædagoger (SFO, klub, socialpæd. m.fl.).

Kravene til lektiehjælpernes faglige indsigt og viden stiger i takt med elevernes alder og klas-setrin. Flere har derfor valgt at bemande lektie-cafeen i udskolingen med uddannede lærere, der har en dyb faglig forståelse og indsigt.

Et alternativ til dette ses i de lektiecafeer, der drives af frivillige organisationer. Disse bemandes oftest med studerende fra videregående uddannelser, der ligeledes kan matche det faglige indhold på 8., 9. og 10. klassetrin (2, 4 og 5).

En bemanding med pædagoger eller forældre ses typisk i indskolingen og på mellemtrinnet, men også i udskolingen. Lektiehjælpere med en sådan profil giver også faglig støtte, men har en force i forhold til de sociale og personlige elementer.

Elevernes forventninger og behov

Ikke mindst i overbygningen giver eleverne udtryk for, at det er væsentligt, at de tilknyttede hjælpere dækker fagrækken bredt. Det kommer tydeligst til udtryk hos fagligt stærke og ambitiøse elever. Et tilbud har derfor valgt fast at bemande deres lektiecafé med to lærere, der har forskellig faglig profil.

Flere elever lægger ligeledes vægt på, at de ved præcis, hvem der bemande lektiecafeen

hvornår. Nogle elever kommer kun i lektiecafeen de dage, hvor de ved, at de kan få støtte til et specifikt fag, der udfordrer dem. Derfor er tydelighed om hjælpernes "faglige profil" afgørende for dem.

Lysten driver værket

Fra flere sider peges der på væsentligheden af, at de, der bemande lektiecafeerne, har lyst og engagement. Netop de gode og tætte relationer til voksne, der vil dem, er noget mange elever fremhæver. Dette fremhæves som en klar styrke ved de lektiecafeer, der bemandes af frivillige.

Skolernes egne lektietilbud står ikke i modsætning til dette, men lederne giver udtryk for, at det er en forudsætning, at tildelingen af timer til lektiehjælp skal prioriteres højt i forbindelse

med fagfordelingen og ikke "bare" gives til de lærere, der skal have fyldt skemaet op.

Frivillighed kræver samarbejde

Er lektiecafeen bemandet med frivillige, er erfaringen, at der er behov for et tæt samarbejde med skolens lærere og pædagoger. Ikke mindst for at

kunne følge elevernes udvikling samt sikre sammenhæng med den daglige undervisning. Der kan være behov for pædagogisk eller faglig sparring. Udfordringen er at få det tilrettelagt i praksis (4).

Værd at overveje...

Lektiehjælpernes (faglige/ menneskelige) profil, understøtter tilbuddets **formål**.

Kravene til lektiehjælpernes **faglige indsigt og viden** stiger med elevernes alder.

Lektiehjælperne skal have **lyst** og **motivation**.

Kvaliteten af lektiehjælpstilbud højnes ved **samarbejde** med elevernes lærere, ikke mindst når det drives **af eksterne parter**.

BRUGERNE AF LEKTIEHJÆLP

Erfaringerne fra de fem undersøgte lektiehjælpsprojekter viser, at der er forskel på den tiltænkte målgruppe og de elever, der i praksis møder op og benytter sig af tilbuddet.

Profil af elever, der anvender lektiehjælp

- Elever med sociale og faglige udfordringer
- Elever, der ønsker *frihed til fritid*
- Elever, der skal komme efter aftale mellem skole og hjem
- Elever, der følges med kammerater.

Sådan var det tænkt

Når skolerne eller de frivillige organisationer opretter et tilbud om lektiehjælp, er målgruppen umiddelbart børn, der af en eller anden grund har brug for ekstra støtte til skolearbejdet. Der er typisk tale om sociale udfordringer, sproglige barrierer, lavt eller ingen uddannelsesniveau hos forældrene mv.

Sådan er det i praksis

I de frivillige lektiecafeer er der i langt de fleste tilfælde overensstemmelse mellem den tiltænkte målgruppe og de konkrete brugere. Det hænger bl.a. sammen med, at en del af lektiecafeerne er placeret på biblioteker eller i boligområder med særlige udfordringer. I disse lektiecafeer kan brugerne inddeles i tre typer af elever:

1. De fagligt svage
2. Dem med lavt selvværd
3. Dem med et behov for anerkendelse.

I skolernes egne lektietilbud har praksis imidlertid vist, at brugergruppen er mere varieret. Det er ikke alene elever med store sociale eller faglige udfordringer, der benytter sig af tilbuddet. Der er i lige så høj grad tale om elever, der kommer af sociale eller strategiske årsager.

De strategiske og de ambitiøse

En del elever har et personligt formål med at komme i lektiecafeen. De ønsker at få lektierne overstået, så de har tid og med god samvittighed kan koncentrere sig om fritidsaktiviteter, kammerater eller leg og spil. Lektiecafeen bruges strategisk for at få skole- og fritidsliv til at

hænge sammen på en god måde. Andre elever kommer i lektiecafeen, fordi den tilbyder en ramme, hvor de kan lave gruppearbejde, fx fælles fremlæggelser i forbindelse med gruppearbejde.

En mindre gruppe elever benytter lektiecafeen, fordi de er så ambitiøse, at de har behov for at få hjælp til at afgrænse deres skolearbejde, så det ikke tager overhånd, og de også har tid til de ofte mange fritidsaktiviteter, de ønsker at deltage i.

Denne lidt atypiske brugergruppe finder man på en skole, der har et tilbud til elever, der har brug for faglige udfordringer, og som ønsker at udnytte deres evner fuldt ud (2).

Vi følges ad...

Endelig kan man pege på en gruppe af elever, der kommer i lektiecafeen, fordi deres bedste ven eller

kammerater benytter tilbuddet. Her tæller glæden ved at lave lektier sammen højt.

De kommer ikke af sig selv

En generel vigtig pointe er, at det kræver en indsats at få eleverne til at benytte sig af lektiehjælpen. Der er behov for løbende at markedsføre tilbuddet. Ikke bare over for eleverne, men også over for lærerne, der kan være med til at prikke den enkelte på skulderen. Der kan være en tendens til, at det især er de elever, hvis lærere underviser i skolens lektiecafé, der benytter sig af tilbuddet.

Herudover er der i alle tilbud elever, der har fået mere end et prik på skulderen af deres lærer. I flere tilfælde indgås der direkte skriftlige aftaler med forældrene om deres barns deltagelse.

Værd at overveje...

Lektietilbud tiltrækker typisk flere forskellige elevgrupper – **en specifik profil** kan ikke nødvendigvis rumme alle.

Eleverne dukker ikke op af sig selv – der skal **løbende gøres en indsats** for at få dem til at benytte tilbuddet.

ORGANISERING AF LEKTIEHJÆLP

På tværs af praksiseksemplerne kan der konstateres en række lighedspunkter i relation til tilbuddenes struktur og rammer. Den største forskel er, hvorvidt tilbuddet drives af skolen selv eller af eksterne (samarbejdspartnere).

Kendetegn ved organiseringen af lektiehjælp

- Placeret i forlængelse af skoledagen
- Åbent 2-3 gange om ugen
- Placeret på skolen i særskilt lokal
- Placeret uden for skolen i boligområde, klub eller bibliotek el. lignende
- Drives af skolen selv eller af eksterne – ungdomsskole, frivillige mv.

Tilbuddenes omfang

Lektietilbuddene har typisk åbent 1-3 dage om ugen i 1-3 timer pr. gang.

En skole har valgt at prioritere at have to lærere i lektiecafeen pr. gang. Konsekvensen er, at timerne er opbrugt i marts måned, og lektiecafeen holder derfor lukket frem til sommerferien (1).

De voksne er afgørende

En af de markante styrker ved praksiseksemplernes lektietilbud, som alle fremhæver, er det forholdsvis lille antal elever pr. voksen. I Ungdommens Røde Kors er rammen, at der skal være mellem 6-8 lektiehjælpere til 15-10 børn.

I de lektiecafeer, der drives af skolerne selv, er antallet af elever pr. voksen noget større. Typisk er der mellem 10-15 elever, dog kan antallet af fremmødte variere fra gang til gang. For lektietilbud til udskoling er fremmødet størst op til store afleveringer eller prøver.

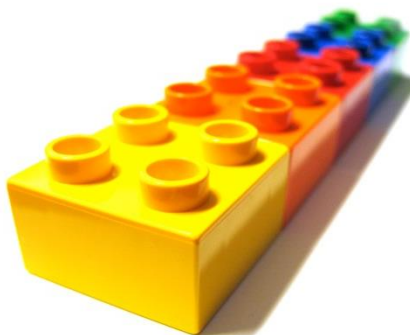
Lektiehjælpernes erfaring er, at hvis man ønsker at gøre en forskel for ikke mindst de socialt eller fagligt svage elever, kræver det mulighed for tæt voksenkontakt.

Finansiering

Lektiehjælpstilbuddene finansieres på forskellig vis. De frivillige organisationer kører det selv og uden omkostning for skolen. Det gælder også i de tilfælde, hvor organisationens lektiecafé er placeret på skolen (4).

Også i det praksiseksempel, hvor lektiecafeen i udskoling drives af ungdomsskolen, har skolen ingen udgifter. Lærerne i lektiecafeen underviser til dagligt på skolen, men aflønnes af ungdomsskolen (2).

I de tilfælde hvor skolen selv driver lektietilbuddet, finansieres det over skolens eget budget. Nogle vælger at reservere et særskilt antal timer, hvor andre vælger, at timerne skal tages fra den samlede pulje til skolens specialpædagogiske indsats.

Indskoling, mellemtrin og udskoling har forskellige behov

Det giver ikke nødvendigvis mening at tænke ens lektiehjælpstilbud til alle klassetrin. På én skole har man valgt at arbejde med tre forskellige modeller for henholdsvis indsko-

ling, mellemtrin og udskoling. Det giver mulighed for at tænke forskellige typer af bemanning og indholdsmæssigt fokus. Lektiehjælp i indskoling drives i SFO-regi. Skolen erfarer, at elever i indskoling er meget lidt selvkørende. Der er behov for langt højere grad af voksenhjælp og -styring, hvis ikke de skal forstyrre de ældre elever (2).

Værd at overveje...

Få elever pr. voksen fremhæves som en absolut styrke.

Det kan give mening at **differentiere lektietilbuddet** i forhold til klassetrin, fx i relation til indholdsmæssig fokus, bemanningens faglige profil mv.

Et lektietilbud skal ikke nødvendigvis drives af skolen selv.

FORMÅL MED FORLØB MED FOKUS PÅ FAGLIG FORDYBELSE

På tværs af praksiseksemplerne fremgår det, at forløb med fokus på faglig fordybelse primært har et fagligt sigte. Der er dog også eksempler på, at forløbene sekundært har formål af mere social og trivselsmæssig karakter.

Typer af formål

- Udfordre fagligt dygtige og motiverede elever
- Skabe mulighed for faglig fordybelse
- Gøre brug af anderledes måder at lære på
- Skabe nye sociale relationer mellem elever.

De fagligt dygtige skal udfordres

Praksiseksemplerne viser, at formålet med forløb med fokus på faglig fordybelse især har til formål at udfordre fagligt dygtige og særligt motiverede elever. Det understreges typisk, at der er behov for en særlig indsats, hvis denne gruppe af elever skal udfordres fagligt og derved motiveres til videre læring. Og at denne indsats er vanskelig at rumme i den daglige undervisning.

Det er ok at være dygtig

I flere af praksiseksemplerne fremgår det, at ved at udvikle og gennemføre forløb målrettet gruppen af fagligt dygtige og motiverede elever, bliver der skabt et fagligt fællesskab, hvor høje faglige kompetencer respekteres og værdsættes. Flere lærere oplever, at de dygtige elever "holder lidt igen" i den daglige undervisning for ikke at skille sig for meget ud. I forløbene møder eleverne andre elever, som har sammen faglige niveau og engagement, som dem selv.

De får dermed mulighed for at dyrke deres talenter sammen med ligesindede.

Anderledes undervisningsformer

På tværs af praksiseksemplerne fremgår det, at der i forløbene sigtes mod at gøre brug af undervisningsformer, der ikke eller kun i begrænset omfang indgår i den almindelige undervisning. De anderledes undervisningsformer muliggøres af organiseringen af forløbene samt elevgruppens størrelse og karakter. I forløbene er der typisk stor brug af ekskursioner, forsøg/eksperimenter, samarbejde med andre fagpersoner mv. Eksempelvis gør et af praksiseksemplerne brug af en skuespiller i forløbene. Skuespilleren underviser eleverne i formidling og fremtoning (8).

Nye venskaber

Praksiseksemplerne viser, at elever, der deltager i forløb med fokus på faglig fordybelse, ofte er sammensat på tværs af klasser, klassetrin(6, 8) skoler (7). At eleverne får nye relationer og knytter venskaber på tværs er også et af formålene med forløbene. Flere af eleverne fortæller, at de har fået nye venner som følge af deltagelsen i forløbet, og de fortæller typisk, at forskellen mellem elever fra forskellige klasser, klassetrin osv. udviskes, når de arbejder sammen om et fælles projekt.

Værd at overveje ...

Et klart og tydeligt formål understøtter valg af fagligt indhold, rekruttering og sammensætning af elever, bemanding mv.

Vægtningen mellem det faglige og det sociale.

DEN FAGLIGE FORDYBELSES INDHOLD OG ARBEJDSFORMER

Praksiseksemplerne viser, at forløb med fokus på faglig fordybelse er centreret om et specifikt fagligt tema, som de deltagende elever kan fordybe sig i i en afgrænset periode. Fælles for forløbene er, at de rækker ud over, hvad der kan foregå/foregår i den almindelige undervisning, hvad angår både indhold og arbejdsformer.

Kendetegn ved forløb med fokus på faglig fordybelse

- Fordybelse inden for et afgrænset fagligt tema
- Brug af eksterne undervisere, gæstelærere, faglige sparringspartnere mv.
- Fokus på at vække elevernes nysgerrighed og fremme faglig refleksion
- Arbejdsformer præget af praktiske øvelser og gruppearbejde samt ekskursioner til relevante institutioner, lokationer mv.

Elevernes deltagelse i forløb med fokus på faglig fordybelse er som hovedregel frivillig. Erfaringerne fra praksiseksemplerne viser, at det er helt afgørende for elevernes lyst til at deltage, at forløbene tilrettelægges på en måde, der adskiller sig fra den daglige undervisning.

Få elever – højt fagligt niveau

Forløb med fokus på faglig fordybelse gennemføres typisk med en mindre gruppe af særligt kompetente og motiverede elever⁴. Det lave antal elever betyder, at der er mulighed for, at den enkelte elev kommer til orde, deltager aktivt samt reflekterer over det tillærte med både lærer og de øvrige elever. Elevgruppen giver også mulighed for at gennemføre forløb med indhold på et højt fagligt niveau.

Fra abstrakt til konkret

Erfaringerne fra praksiseksemplerne er, at det særligt er den praktiske tilgang til læring, som typisk præger forløbene, som motiverer eleverne.

Eksempelvis har et forløb fokus på, hvordan hverdagen kan lettes for ældre mennesker gennem brug af robotter. Eleverne gennemførte en behovsundersøgelse blandt ældre mennesker om deres behov, hvorefter eleverne designede

LEGO-robotter, som kan anvendes i dagligdagen, fx til vinduespudsning (7).

Et andet eksempel er et science-forløb, der har fokus på gennemførelse af naturfaglige forsøg, som der ikke er mulighed for at gennemføre i den almindelige undervisning. Eleverne skulle selv komme med forslag til, hvad de kunne tænke sig at afprøve og hvorfor. Læreren i forløbet fungerede som indkøber af de nødvendige materialer, vejleder og sparringspartner. Forsøgene udgør omdrejningspunktet for elevernes læring, når de sammen med læreren drøfter udfaldene af forsøgene (6).

Et frisk fagligt pust

I flere af praksiseksemplerne udvikles og/eller gennemføres forløbene i samarbejde med eksterne undervisere og samarbejdspartnere. Samarbejdet giver mulighed for at tilbyde forløb, som i indhold og arbejdsformer adskiller sig fra den traditionelle undervisning.

Som eksempel har en skole indgået aftale med Øresundsmiljøskolen om udvikling og gennemførelse af et forløb. Øresundsmiljøskolen besidder en særlig faglig viden, som i kombination med lærerens didaktiske viden og kendskab til eleverne muliggør udvikling af et forløb målrettet elever i 5.-6. klasse. Øresundsmiljøskolen varetager dele af undervisningen og deltager på ekskursioner. Sammen med læreren bearbejder og reflekterer eleverne over det tillærte (8).

Værd at overveje ...

Frivillig deltagelse i forløbene nødvendiggør fokus på **motivation af eleverne**.

Eleverne motiveres af indhold og læringsformer, der **adskiller sig fra traditionel** undervisning.

Rekruttering af elever med **rette faglige profil** er afgørende for, at de gennem forløbet kan opnå det intenderede niveau af faglig fordybelse, høje faglige niveau og mulighed for refleksion.

⁴ Flere skoler nævner muligheden for også at gennemføre forløb med fokus på faglig fordybelse målrettet fagligt svage elever, men praksiseksemplerne indeholder ingen eksempler herpå.

BEMANDING AF FORLØB MED FOKUS PÅ FAGLIG FORDYBELSE

Praksis eksempler viser, at mulighederne for bemanding af forløb med fokus på faglig fordybelse er mange. Underviserne kan rekrutteres fra skolen selv eller udefra, ligesom underviserne kan have vidt forskellige uddannelsesmæssige baggrunde.

Eksempler på forskellige profiler for underviserne/instruktørerne

- Lærere med tilknytning til skolens ressourcecenter
- Skolens øvrige lærere
- Gæstelærere med forskellig baggrund, fx teater eller videnskab
- Folkeskolelærere udefra
- Universitetsstuderende.

Oftentimes er det den lærer eller den underviser, der har fået ideen til forløbet og været med til at udvikle det, der også varetager undervisningen.

Undervisernes profil

Undervisernes faglige profil i forløbene varierer. Det kan fx være, at det skal være lærere fra skolens ressourcecenter, der står for forløbene, fordi de har afsat tid i deres skema til denne type opgave.

Det er generelt erfaringen fra skolerne, at det er en fordel med engagerede undervisere, som har lyst til at bidrage med noget ekstra, fordi arbejdet kan være tidskrævende og ligge uden for den almindelige undervisningstid.

Gæstelærere kan bidrage med en anden tilgang til undervisningen

Hvad enten forløbet om faglig fordybelse foregår i skolens eget regi, eller den fx foregår i ungdomsskoleregiet, er det en mulighed at inddrage eksterne undervisere eller gæstelærere, som står for hele og dele af forløbet.

Fleere skoler/ungdomsskoler har valgt at inddrage gæstelærere, som har en anden uddannelsesmæssig baggrund end folkeskolelærere. Der er således eksempler på, at personer fra teaterverdenen, personer med naturvidenskabelig baggrund fra universiteterne samt engelske

udvekslingsstuderende fra CBS har stået for forløb (7, 8).

Skoler, der anvender gæstelærere med en anden uddannelsesmæssig baggrund, oplever forskellige fordele ved dette. Bl.a. at disse personer besidder en række andre kompetencer og en anden pædagogisk tilgang til eleverne. Det gør det muligt at møde eleverne på en anden måde samt tilrettelægge anderledes forløb, hvor eleverne kan prøve kræfter med en ny tilgang til faget og nye læringsformer.

Pædagogisk og faglig sparring

Det er erfaringen, at det er vigtigt at få udarbejdet en klar rammebeskrivelse af formål med forløbet. Nogle vælger som supplement at udarbejde specifikke lektionsplaner. Formålet er at få skabt en referenceramme for dialog med både elever og forældre, men ikke mindst eksterne undervisere.

Erfaringerne viser, at det har stor værdi, hvis man bruger tid på en indledende sparring, når man vælger at anvende gæstelærere og undervisere med en anden uddannelsesmæssig baggrund. Ikke mindst en sparring med fokus på undervisernes pædagogiske og didaktiske tilgang til undervisningen og eleverne er centralt. Skolen peger på, at det er en fordel med en koordinator/overordnet pædagogisk ansvarlig (på skolen eller i kommunen), der kan tage denne dialog med eksterne samarbejdspartnere (7).

Værd at overveje...

Fokus på, at underviserne er engagerede og **motiverede** for at give eleverne noget ekstra.

Inddragelse af **gæstelærere** og eksterne undervisere.

Sparring med gæstelærere/eksterne undervisere om den pædagogiske ramme.

Udarbejdelse af **rammebeskrivelse for forløbets indhold**.

BRUGERE AF FORLØB MED FOKUS PÅ FAGLIG FORDYBELSE

Praksiseksemplerne viser et mønster, hvor forløbene om faglig fordybelse typisk henvender sig til fagligt stærke og engagerede elever, som gerne vil have flere udfordringer i undervisningen.

Eksempler på forskellige brugere af faglig fordybelse

- Faglige stærke eller talentfulde elever
- Elever med interesse for et bestemt område eller fag
- Særligt arbejdsomme elever
- Elever med opbakning fra forældrene.

Det er også muligt at have en bredere målgruppe, som det er tilfældet på en ungdomsskole i praksiseksemplerne, der har en række dagskurser for hele klasser, fx et dagskursus om demokrati og rettigheder (7).

Eleverne har forskellig motivation for at deltage

Eleverne fortæller, at det er forskellige aspekter, som motiverer dem til at deltage i forløb med faglig fordybelse.

Nogle elever er motiverede af de ekstra faglige udfordringer, fx fordi de keder sig i den almindelige undervisning.

Elevernes interesse for et bestemt område eller fag er ofte også en stor motivationsfaktor.

I andre tilfælde har mere sociale aspekter været afgørende. Eleverne får mulighed for at samarbejde med andre elever, som har samme interesse som dem selv. På den måde bliver der skabt en gruppe af ligesindede elever, hvor det er accepteret at være ambitiøs.

Ekstra udfordringer til fagligt stærke elever

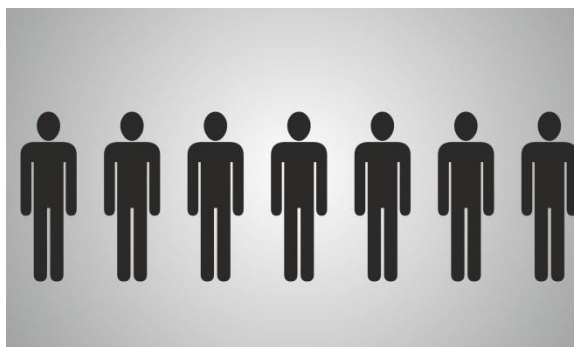
Flere skoler bruger den faglige fordybelse til at give eleverne ekstra udfordringer. I nogle forløb er der lagt vægt på at stille krav til elevernes faglige niveau.

Det skal sikre, at niveauet er højt nok til, at eleverne rent faktisk udfordrer hinanden. Praksiseksemplerne viser, at netop det faglige niveau er centralt for elevernes vurdering af et forløb (7).

Nogle skoler har valgt, at eleverne fagligt skal være over middel. Erfaringen er dog, at det er svært at sætte et fast kriterium for deltagelse, fx en bestemt karakter.

Motivation og engagement giver størst udbytte

Skolerne har oplevet, at målgruppen groft kan inddeles i en gruppe af fagligt dygtige elever, *der kan*, og en gruppe af engagerede elever, *der vil*. Her er det erfaringen, at udbyttet af fordybelsesforløbene ikke kun er forbundet med elevernes faglige evner. Skolerne har derimod oplevet, at udbyttet i mange tilfælde er størst for motiverede og engagerede elever (6, 8).

Forløbene stiller krav til eleverne

Den faglige fordybelse kan placeres samtidig med eller efter den almindelige undervisning. Uanset stiller det ekstra krav til de elever, som deltager i et forløb.

Det er ofte nødvendigt at bruge ekstra tid på den faglige fordybelse. Det kan også være nødvendigt at droppe fritidsaktiviteter for at få tid til at deltage i den faglige fordybelse. Ved siden af det skal eleverne fortsat forberede sig og lave lektier til den almindelige undervisning.

Værd at overveje...

Målgruppen afspejler **formålet** med den faglige fordybelse.

Der er mange **motivationsfaktorer** blandt eleverne.

Motivation og engagement er tæt forbundet med elevernes udbytte af den faglige fordybelse.

ORGANISERING AF FORLØB MED FAGLIG FORDYBELSE

Praksiseksemplerne viser, at der er mange måder at organisere et forløb om faglig fordybelse på. Forløbene foregår inden for forskellige rammer, ligesom undervisningen har forskellig varighed og foregår på forskellige tidspunkter.

Eksempler på forskellige organiseringer

- Turboforløb, som består af en heldags-ekskursion og to halve undervisningsdage på skolen
- Kursusforløb, der strækker sig over 10 undervisningsgange af to timer, som foregår på skolen efter skoletid
- Fordybelsesforløb af 2-3 dages varighed, hvor undervisningen foregår i skoletiden på en lokal ungdomsskole.

Rammen for den faglige fordybelse

Det er forskelligt, om forløb med faglig fordybelse foregår på skolen, eller om hele eller dele af forløbet foregår på andre lokationer.

På nogle skoler har man lagt vægt på, at den faglige fordybelse foregår uden for skolens regi. Det er skolernes erfaring, at det giver mulighed for at skabe sammenhæng mellem undervisningen og "den virkelige verden". En anden fordel er, at man undgår nogle af de "forstyrrende" elementer såsom frikvarterer og klokken, der ringer (7).

Strukturen afhænger af forløbets formål og indhold

Alt efter forløbets formål og indhold kan forløbene have forskellig varighed og placeres på forskellige tidspunkter. Ofte vil disse to være koblet til hinanden.

Det er erfaringen i praksiseksemplerne, at forløb, der strækker sig over få undervisningsgange, kan placeres samtidig med den almindelige undervisning. Det medfører dog en ekstra arbejdsindsats for de deltagende elever, hvis ikke

de skal komme bagud i den daglige undervisning.

En anden mulighed er at placere forløbene i eftermiddagstimerne efter undervisningen. Det kan være en fordel i forhold til forløb med mange undervisningsgange, så eleverne undgår at komme for meget bagefter. Vælger man at placere forløbene om eftermiddagen, kan der omvendt være fare for, at forløbet kommer på tværs af elevernes fritidsaktiviteter (6).

Tilmelding skal sikre den rette målgruppe

Hvis den faglige fordybelse er henvendt til en særlig målgruppe, har skolerne fra praksiseksemplerne gode erfaringer med, at eleverne skal tilmeldes og godkendes til at deltage på et forløb. Ikke mindst så underviseren har mulighed for at vurdere, om eleven har motivationen for og det rette niveau til at deltage i forløbet. På nogle skoler udpeger faglæreren de elever, som kan deltage i et forløb. Andre skoler har en procedure, hvor eleven udfylder et ansøgningsskema, ofte med krav om underskrift fra en

forælder, hvorefter faglæreren/underviseren har mulighed for at vurdere elevens kvalifikationer.

Finansiering af forløb

Finansieringen af forløb vil ofte afhænge af, i hvilket regi undervisningen foregår. Skoler, der selv står for forløb, betaler selv eller via finansiering fra kommunen.

Hvis forløbene foregår i ungdomsskoleregiet, finansieres de af den rammebevilling, som ungdomsskolen får tildelt af kommunalbestyrelsen.

Værd at overveje...

Samarbejde på tværs af skoler eller i kommunen om forløb kan sikre en tilstrækkelig deltagermæssig **volumen**.

Placeringen af forløb ift. den daglige undervisning.

Tilmelding via elevens lærer, så eleverne har den rette faglige profil.

LEKTIEHJÆLP OG FAGLIG FORDYBELSE I LYSET AF DEN KOMMENDE FOLKESKOLEREFORM

– REFLEKTIONSPUNKTER TIL FREMADRETTEDE OVERVEJELSER

Rambøll har i nærværende projekt indsamlet en række eksempler på, hvordan skoler og andre aktører arbejder med lektiehjælp og faglig fordybelse. Den indsamlede viden tager udgangspunkt i den praksis, der udfoldes inden for de rammer, der gælder for folkeskolen i dag. Med indførelsen af en længere og mere varieret skoledag fra august 2014 vil regelgrundlaget blive ændret. Alle børn vil få tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse, og det vil i en periode være frivilligt for eleverne, om de vil deltage i lektiehjælp og faglig fordybelse. Som nævnt i indledningen vil disse elementer efter et folketingsvalg være obligatoriske dele af den længere og mere varierede skoledag.

Indsamlingen af eksempler fra praksis har givet Rambøll anledning til at formulere **10 refleksionspunkter**, der vurderes relevante at overveje for de aktører, der skal implementere arbejdet med lektiehjælp og faglig fordybelse. Refleksionspunkterne har til formål at give inspiration og gode råd til kommunale forvaltninger, skoleledere, lærere og øvrige aktører, der i de kommende måneder og år skal udvikle relevante tilbud tilpasset lokale forhold.

1. Kontekstafhængighed er lig med mangfoldighed i tilbuddene

Erfaringer fra praksiseksemplerne viser, at konteksten er afgørende for, hvilken type af tilbud der er relevant og mulig at gennemføre på den enkelte skole. Relevante kontekstfaktorer kan være elevgrundlag, kvalifikationer hos personalet, økonomi mv. Kontekstafhængigheden betyder, at det ikke på baggrund af nærværende projekt er muligt at opstille én model for arbejdet med lektiehjælp og faglig fordybelse, som vil være overførbart til alle skoler. **Forskellige tilbud kan således være relevante og udbytterige i forskellige kontekster.** Praksiseksemplerne viser, at det er centralt at formulere et formål og delmål med tilbuddet, som tager højde for de nævnte faktorer, da dette bidrager til muligheden for at tilrettelægge et tilbud, som i indhold og arbejdsformer skaber det ønskede udbytte for den konkrete målgruppe.

2. Ledelsens opbakning er essentiel

Tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse kræver (i lighed med andre typer af forandringer i folkeskolen) opbakning fra ledelsen. På tværs af praksiseksemplerne viser det sig, at ledelsens opbakning er afgørende for tilbuddets legitimitet, prioritering og anerkendelse blandt lærere, men også i nogen grad blandt elever og forældre. Dette understøttes af undersøgelser på området⁵. **Ledelsens opbakning er bl.a. central i forhold til bemanning af tilbuddet og rekruttering af elever.** Opbakning fra ledelsen kan eksempelvis komme til udtryk ved at være i fokus på møder og lignende, blive prioriteret i fagfordelingen, løbende at blive omtalt både mundtligt og skriftligt over for medarbejdere, forældre og elever mv.

3. Faglighed og trivsel går hånd i hånd

Øget trivsel og motivation blandt eleverne nævnes i flere af praksiseksemplerne som en styrke ved lektiehjælp og faglig fordybelse. En vigtig pointe er imidlertid, at disse gevinster **ikke** står i modsætning til øget faglighed. Det er et eksplicit krav i folkeskolereformen, at fagligheden skal styrkes. Fremadrettet er der derfor behov for, at hver skole finder **den rette balance mellem faglighed og trivsel**, ikke mindst når det gælder tilbud om lektiehjælp.

På den baggrund er det væsentligt at overveje, *hvordan* man påtænker at arbejde med at understøtte elevernes trivsel, herunder at styrke deres personlige og sociale færdigheder. Et internationalt studie viser, at det har en klar effekt på elevernes faglige niveau, hvis man arbejder med disse elementer. Det er dog en forudsætning, at der bl.a. er opstillet klart definerede læringsmål for ele-

---

⁵ Se fx Lise Tingleff Nielsen, Jens Saarup, Trine Pedersen, Birthe Frey og Maj Dørup (2006): Hjælp til skoleliv – erfaringer fra 28 lektiehjælpsprojekter for udsatte børn.

verne, at der arbejdes med en trin-for-trin-tilgang til læring, samt at der gives tid til at træne nye færdigheder mv.⁶

4. At dyrke variationen ("det andet")

Praksiseksemplerne viser, at tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse er kendetegnet ved aktiviteter, som i forskellig grad adskiller sig fra, hvad der typisk foregår i den daglige undervisning. Og at det ofte er "det andet", der dels gør det attraktivt for eleverne at deltage, dels bidrager til det (oplevede) positive udbytte. "Det andet" kommer til udtryk i en række forhold; variation i undervisnings- og læringsformer, antal elever pr. voksen afstemt efter formål med tilbuddet, bevidst elevsammensætning, mere tid til fordybelse og elevernes øgede indflydelse på indholdet. Et opmærksomhedspunkt er således, at tilbud om **lektiehjælp og faglig fordybelse med fordel kan dyrke variationen** og ikke blot være "mere af det samme".

5. Betydning af læringsmål

Fælles for alle otte praksiseksempler er, at individuelle læringsmål for den enkelte elev ikke er i fokus. Typisk er de fravalgt, fordi skolerne/aktørerne har valgt at fokusere på andre indholdsmæssige elementer såsom nærværende voksne, mulighed for fordybelse, eksperimenterende læring mv. Det skal i den sammenhæng tilføjes, at lektiecafeer, der drives af frivillige organisationer, ikke er underlagt folkeskolens lovkrav om fx at tage udgangspunkt i den enkelte elevs behov og forudsætninger samt Fælles Mål.

Klare individuelle mål er imidlertid en af de løftestænger, som forskning viser, har en positiv effekt på elevernes læring⁷. Fremadrettet vil det derfor være væsentligt at **overveje og tage stilling til individuelle læringsmåls rolle** i lektietilbud og faglig fordybelse.

6. Udfordringer til de fagligt dygtige elever

I praksiseksemplerne konstateres det, at der er behov for at gøre en særlig indsats for at udfordre de fagligt dygtige elever. Litteraturen bekræfter dette behov og dokumenterer en **positiv effekt af arbejdet med talentudvikling i skolen**⁸. Det er dog centralt at være opmærksom på at identificere et passende fagligt niveau, idet *for* ambitiøse forløb kan virke demotiverende for eleverne⁹. Særligt praksiseksemplerne viser, at foruden indsatsen i sig selv, kræver indsatser målrettet fagligt dygtige elever også i nogen grad en kultur- og mentalitetsændring i form af accept af og opbakning fra skoleledelse, forældre, lærere og elever. Denne **kultur- og mentalitetsændring** er i gang, men den er langt fra fuldendt. Vil man iværksætte indsatser målrettet de fagligt dygtige elever, er det afgørende at adressere denne potentielle udfordring.

7. De betydningsfulde voksne

Flere aktører peger på styrken i, at der er et begrænset antal elever pr. voksen i de eksisterende lektiehjælpstilbud. Det giver mulighed for, at det enkelte barn bliver set og hørt samt mulighed for at udvikle stærke og gode relationer. Center for Ungdomsforskning peger på, at mødet med en betydningsfuld voksen kan være afgørende for, at fagligt og socialt svage elever/unge kommer godt igennem deres skolegang og ungdomsuddannelse. Ligesom det er afgørende, at der er tid og overskud til at føre eleverne gennem udfordrende opgaver trin-for-trin¹⁰. Dette kræver forholdsvis få elever pr. lærer/voksen. Det er derfor væsentligt at overveje **brugen af ressourcer og organisering**, således man fortsat kan skabe rum for mødet med den betydningsfulde voksne, fx ved hjælp af forskellige holdstørrelser.

⁶ A Meta-Analysis of After-School Programs That Seek to Promote Personal and Social Skills in Children and Adolescents, 2010, Durlak, J., Weissberg, R., Pachan, M.

⁷ Se fx A Meta-Analysis of After-School Programs That Seek to Promote Personal and Social Skills in Children and Adolescents, 2010, Durlak, J., Weissberg, R., Pachan, M. Der kan også henvises til Hattie, J.: Visible Learning, 2009.

⁸ Poul Nissen og Kirsten Baltzer (2010): Talentudvikling i skolen – virker det?

⁹ Ibid.

¹⁰ Oplæg v. Mette Pless på Lektiecafetopmøde, Ungdommens Røde Kors, onsdag d. 8. januar, 2014.

8. Forælderrollen

De tyske erfaringer med heldagsskoler viser, at langt størstedelen af forældregruppen (75 pct.) føler sig hjulpet/aflastet, når der tilbydes lektiehjælp i skoleregion. Det er ikke mindst en fordel at slippe for daglige konflikter over bøgerne og få mulighed for at bruge tiden på andre former for samvær¹¹. Samme tilbagemelding kommer fra danske elever og forældre.

Flere aktører peger på, at det er vigtigt, at der sker en **forventningsafstemning med forældrene**, så de fortsat har en væsentlig rolle i deres barns skolegang. Deres ændrede rolle skal imidlertid beskrives klart og tydeligt, og der vil fortsat være brug for en løbende dialog og et godt samarbejde. Samtidig viser evalueringer fra Tyskland, at 50 pct. af forældrene må hjælpe deres børn med skolearbejdet hjemme, selvom der er lektiehjælp i skoletiden. Også dette skal gøres klart for forældrene på forhånd.

9. Frivillighed vs. obligatoriske tilbud

Praksis i folkeskolen i dag er, at det er op til den enkelte elev, hvorvidt han eller hun ønsker at tage imod tilbuddet om lektiehjælp eller faglig fordybelse. Praksis eksemplerne viser, at der for udvalgte elever kan blive indgået (skriftlige) aftaler med forældrene om, at deres barn skal gå i lektiecafé.

Både i relation til lektiehjælp og faglig fordybelse kan en ulempe ved frivillighed være, at det er svært at opnå tilstrækkelig volumen i tilbuddet, fordi der dukker for få elever op. Konsekvensen er, at der ikke er elever nok i lektiehjælpstilbuddet, eller at holdet (med faglig fordybelse) ikke oprettes. Samtidig peger flere lektiehjælpere på, at der kan være en risiko for, at man ikke får fat i dem, der vil have størst gavn af tilbuddet. Frem til indførelsen af obligatorisk lektiehjælp taler det for, at man er bevidst om, **hvornår og for hvem et tilbud om lektiehjælp ikke længere er et tilbud, men noget man skal**. Ikke mindst hvis man ønsker, at det skal være et virkemiddel til udjævning af sociale forskelle¹². Samtidig understreger det vigtigheden af et **kontinuerligt arbejde med at synliggøre tilbud** om lektiehjælp og faglig fordybelse hos både skolens medarbejdere, elever og forældre.

10. Fra de få til de mange

De norske erfaringer med lektiehjælp viser, at det kan være en udfordring, når lektiehjælpen går fra at omfatte en mindre gruppe elever til at rumme alle skolens elever. Alle norske skoler skal tilbyde lektiehjælp, men det er frivilligt for eleverne at deltage. På trods af dette har nogle skoler opnået næsten 100 pct. deltagelse. I en konkret case var det klasselæreren, der også stod for klassens lektiehjælpstimer. En efterfølgende evaluering viste, at de dygtigste elever typisk var færdige efter 20 minutter. De fik derefter ekstraopgaver at arbejde med. Resultatet blev, at den sociale forskel, som man søgte at udligne med lektiehjælpen, rent faktisk blev større, da de fagligt stærke elever nu fik endnu mere tid til at dygtiggøre sig^{13/14}.

Eksemplet viser behovet for **organisatoriske og indholdsmæssige overvejelser, når lektiehjælp og faglig fordybelse bliver obligatorisk for alle elever** (efter næste folketingsvalg). Det kan være en udfordring, når visse elevgrupper har behov for meget og intensiv lektiehjælp og voksenkontakt, og at alle elever på skolen samtidig skal modtage lektiehjælp og/eller faglig fordybelse. Fleksibelt og nytænkende brug af ressourcer vil være en nødvendighed.

---

¹¹ Börner, D.P.N. (2011). Ganztagsschule und ihre Auswirkungen auf Familien. Zeitschrift für Erziehungswissenschaft, 14(3), 221-236, 2011.

¹² Leksehjælp – Ingen tryllestav? Slutrapport fra evalueringen av Prosjekt leksehjelp. SINTEF Teknologi og samfunn. Gruppe for skole- og utdanningsforskning, 2009.

¹³ Oplæg v. forsker Sahra Cecilie Hassan på Lektiecafeetopmøde, Ungdommens Røde Kors, onsdag den 8. januar, 2014.

¹⁴ Evaluering av leksehjelptilbudet 1.-4. Trinn. Sluttrapport. NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring).

Formål

- Et klart og tydeligt formål for lektietilbuddet understøtter dialogen og målretter valget af lektiehjælpere og kommunikationen med potentielle brugere
- Lektiehjælpen har ofte både et socialt og fagligt formål, men de kan vægtes forskelligt.

Indhold og arbejdsformer

- Lektiehjælp er ikke nødvendigvis lig med stillesiddende bogligt arbejde. Det kan lige så vel være af mere praktisk karakter
- Der er ofte god tid til den enkelte. Derfor kan der arbejdes målrettet med specifikke faglige elementer fx sprogforståelse.

Lektiehjælp

Værd at overveje...

Bemanding

- Lektiehjælpernes (faglige/menneskelige) profil understøtter tilbuddets formål
- Kravene til lektiehjælpernes faglige indsigt og viden stiger med elevernes alder
- Lektiehjælperne skal have lyst og motivation
- Kvaliteten af lektiehjælpstilbud højnes ved samarbejde med elevernes lærere, ikke mindst når det drives af eksterne folk.

Brugere

- Lektietilbud tiltrækker typisk flere forskellige elevgrupper – en specifik profil kan ikke nødvendigvis rumme alle
- Eleverne dukker ikke op af sig selv – der skal løbende gøres en indsats for at få dem til at benytte tilbuddet.

Organisering

- Få elever pr. voksen fremhæves som en absolut styrke
- Det kan give mening at differentiere lektietilbuddet i forhold til klassetrin, fx i relation til indholdsmæssig fokus, bemandingens faglige profil mv.
- Et lektietilbud skal ikke nødvendigvis drives af skolen selv.

Formål

- Et klart og tydeligt formål understøtter valg af fagligt indhold, rekruttering og sammensætning af elever, bemanning mv.
- Vægtningen mellem det faglige og det sociale.

Indhold og arbejdsformer

- Frivillig deltagelse i forløbene fordrer fokus på motivation af eleverne
- Eleverne motiveres af indhold og læringsformer, der adskiller sig fra traditionel undervisning
- Rekruttering af elever med den rigtige faglige profil er afgørende for, at de gennem forløbet kan opnå det intenderede niveau af faglig fordybelse, høje faglige niveau og mulighed for refleksion.

Faglig fordybelse

Værd at overveje...

Bemanning

- Fokus på, at underviserne er engagerede og motiverede for at give eleverne noget ekstra
- Inddragelse af gæstelærere og eksterne undervisere
- Sparring med gæstelærere/eksterne undervisere om den pædagogiske ramme
- Udarbejdelse af rammebeskrivelse for forløbets indhold.

Brugere

- Målgruppen afspejler formålet med den faglige fordybelse
- Der er mange motivationsfaktorer blandt eleverne
- Motivation og engagement er tæt forbundet med elevernes udbytte af den faglige fordybelse.

Organisering

- Samarbejde på tværs af skoler eller i kommunen om forløb kan sikre en tilstrækkelig deltagermæssig volumen
- Placeringen af forløb ift. den daglige undervisning
- Tilmelding via elevernes lærer, så eleven har den rette faglige profil.